

Dezvoltarea meșteșugurilor în Târgu-Jiu, în context județean și național

Al. Doru Șerban

Locuitorii teritoriilor românești au fost, la începuturi, agricultori și crescători de vite.

Să-și satisfacă nevoile personale și gospodărești (îmbrăcăminte, încălțăminte, pregătirea hranei, confecționarea obiectelor de uz gospodăresc, locuință), țăranii, înzestrați cu pricepere, au practicat și meșteșuguri, în care, cu timpul s-au specializat, devenind țărani cu o nouă ocupație, care le completa veniturile.

Așezarea geografică a Gorjului în zona submontană a favorizat apariția meseriașilor în detrimentul agriculturii întrucât pământurile nu erau productive, iar pădurile și turmele de animale creau premisele necesității și dezvoltării activității meșteșugărești.

Și în Gorj, începând cu secolul XIX, s-a ajuns de la simplită meșteșugari (cârpaci), care confecționau lucruri obișnuite, necesare, pe care le și reparau, la meșteșugarii specializați (meseriași), care confecționau bunuri pentru piață.

Până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, locuitorii Gorjului își făceau singuri obiectele și lucrările de care aveau nevoie, de aceea lemnarii, zidarii și croitorii erau foarte rari. Fierarii erau mai ales țiganii, care se îndeletniceau doar cu potcovitul cailor și boilor.

În secolul XIX, creșterea activității economice a impus îmbunătățirea activității breslelor.

Caragea Vodă, prin Hrisovul din 1813, ianuarie 27, a dispus o nouă organizare a meșteșugarilor, iar Grigorie Dimitrie Ghica, prin Hrisovul din 1823, octombrie 28, a întărit „privilegiile și milele ce le-au avut mai înainte mai marii bașa și breslele de lemnari, zidari, cărămidari, nisipari, tâmplari sau pietrari”.

Cel care dobânda *epistasia* (conducerea) unei bresle trebuia să aibă un *ipolipsis* (dovadă) a cunoașterii meșteșugului.

Ucenicii trebuiau să slujească la meșteri până la deprinderea deplină a meșteșugului.

Regulamentul Organic (1831) a proclamat libertatea comerțului și a practicării meseriilor. Meșteșugarii primeau libertatea de mișcare (la sate și orașe), iar dacă practicau mai multe meserii plăteau patentă doar pentru una. Breslele erau organizate în baza unuia dintre statutele breslașilor, aprobat de autoritățile administrative, (fără a mai fi nevoie ca în perioada anterioară de un hrisov domnesc).

În bresle, treptele de ierarhizare profesională erau: ucenic, calfă și meșter.

În anul adoptării Regulamentului Organic, s-a făcut o statistică a meseriașilor. Conform acestei catagrafii a meseriașilor și negustorilor din Țara Românească, întocmită la sfârșitul anului 1831, în județul Gorj, au fost înregistrate 167 persoane, cu astfel de profesii, situându-se pe locul 16, din cele 18 județe existente atunci.

Conform Regulamentului Organic, meseriașii și negustorii, deveniți patentari erau grupați astfel: bogasieri – 8, cojocari subțiri – 4, cojocari groși – 9, croitori – 16, cismari – 31, abagii – 1, argintari – 1, zarafi – 4, brutari – 13, simigii – 4, cârciumari – 13, boiangii – 2, curelari – 9, zugravi – 2, lumânari de seu – 1, dulgheri – 1, olari – 21, precupeți 14, tabaci – 1, fierari – 1, mămulari (vânzători de mărunțișuri) – 3.

La filiala Gorj a Arhivelor Statului fondul Prefectura jud. Gorj, dos. 60/ 1831 – 1832, filele 5 – 9, documentele consemnează împărțirea orașului Tg-Jiu în două „mahalale”.

Mahalaua de la deal, cu văpsaua neagră, era locuită de un bogasier, trei cojocari groși, cinci cismari, un bărbier, cinci brutari, patru cârciumari, un fierar, cinci curelari, șapte mămulari, un precupeț, un zugrav.

Mahalaua de la vale, cu văpseua albastră, era locuită de trei cojocari groși, trei croitori, patru cismari, un brutar, patru cârciumari, un dulgher, un tabac, doi precupeți și 18 olari.

La 13 mai 1832, Visteria Țării Românești a acordat Cartea de Privilegii lui Friedrich Drexler, întemeietorul unei manufacturi de porțelanuri în orașul Tg-Jiu.

„Departamentul Finanțelor
Printipatul Țării Românești

Luându-se în băgare de seamă cererile de ajutor ce-au făcut D. Drecser spre a desăvârși fabrica de porțelanuri ce are în județul Gorjiu, întemeiată cu strădania și cheltuielile sale, în acest Departament, pă temeiorile predlojenii înaltei ecscelenții sale D. Deplin împuternicit prezident al prințipaturilor de la 24 ale trecutului februarie supt No. 294, spre însuflețirea și înariparea îndustrii dă dreptu(l) numitului:

1- iu) De a fi apărat de orice dare către stăpânire în curgere de 20 de ani, și de chiar dreptul capacității oricâți lăcuiitori streini va avea la această fabrică a dumnealui din alte țări.

2- lea) Să scutească de orice podvezi și angarale până la 25 de oameni ce- i va avea lucrători la această fabrică.

3- lea) Către aceasta ca să se păzească buna orânduială spre asemenea întâmplare, să îndatoreze D. Drecser, ca d- acum înainte în fiecare trei ani să hotărească și să publicatirească 7 zile de expoziție, în care într- o sală a fabricei ce va avea mai mare întindere, să puie de față toate lucrurile de orice formă și îmbunătățire ce vor ieși din această fabrică....

Iar dumnealui clăditorului carte de mulțumire...

Alexandru Vilaru, vel vistier

Secsia al III- lea

Anul 1832, mai 13

Nr. 787

Ștabul secsii, Scarlat Rosăt".

Catagrafia din 1835 cuprindea tabelul patentarilor din orașul Tg- Jiu: bogasieri – 4, brașoveni – 3, băcani – 3, cârciumari – 7, arendași – 6, cojocari subțiri – 4, cojocari groși – 6, abagii – 3, boiangii – 4, bărbieri – 1, lumânari – 2, simigii – 3, brutari – 2, argintari – 1, zugravi – 1, cismari – 13, curelari – 3, dulgheri – 25, fierari – 5, mămulari – 20, matrapazi – 55, precupeți – 29.

Schimbările economice, accelerate după reforma agrară din 1864, au determinat o diminuare a industriei artizanale și meșteșugărești familiale, întrucât țărani, integrați forței de muncă lucrătoare a moșilor, nu mai aveau timp să practice și tradițiile meșteșugărești casnice.

Meseriile erau organizate în bresle sau corporații, desființate în 1873, când meșteșugarii, fără restricții în practicarea meseriei, achiziționarea materiilor prime ori stabilirea prețurilor, au fost aruncați

în vârtejul concurenței.

Au dispărut treptat micii meșteșugari, atrași de tot mai multe fabrici deschise, iar meseriașii mai importanți au prosperat, reușind, prin pricepere, să se impună făcând față concurenței bunurilor manufacturiere, acoperirii nevoii de materii prime și prețurilor.

O lege din 1877, care garanta sprijinul dezvoltării marii industrii, extins mereu până în 1912, a inclus și pe meșteșugarii, care foloseau cel puțin patru muncitori sau cooperativele meșteșugărești, cu cel puțin 20 membrii.

Legea mai prevedea că toate mărfurile, furnizate statului de fabricile autohtone, puteau avea prețuri cu până la 5% mai mari decât produsele similare din alte țări. S-au creat astfel, premisele dezvoltării industriei românești.

În „Darea de samă a primarului Tg-Jiului asupra situației acestui oraș, în anul 1879...”, capitolul III „Starea și actele stărei civile”, subcapitolul „Profesiunile” se consemna:

„În oraș, domnilor sunt 52 de profesii, adică: 37 proprietari, 108 funcționari, 84 studenți, 10 preoți, 190 agricoli, 81 băcani, 7 abagii, 20 fierari, 19 lemnari, 45 cismari, 4 cococari, 329 servitori, 33 olari, 15 zidari, 19 lăutari, 8 potcovari, 6 birjari, 5 grădinari, 2 morari, 6 croitori, 7 croitorese, 8 măcelari, 5 bărbieri, 2 pescari, un mecanic, 3 tabaci, un fabricant de bere, un spițar, 16 brutari, 3 simigii, 6 bragagii, 10 avocați, 4 medici, 2 ingineri, 4 tapițeri, o modistă, un legător carte, 3 cafegii, un ceasornicar, un hăinar, 3 tinichigii, 3 dogari, 10 militari, 4 boiangii, 5 calfe, 12 ucenici, un cercelar, 5 brașoveni, 4 telegrafști, un plăpumar, 5 spălătorese, 177 servitoare.”

În subcapitolul „Industria”, se consemna: „Industria, domnilor, este aproape nulă în orașul nostru. Abia avem o berărie, care a produs anul acesta 300 vedre de bere 300, două lumânării, una de ceară, care a fabricat 1000 de oca și cealaltă de lumânări de seu, care a fabricat 400 de oca. Mai putem adăuga două tăbăcării care au lucrat: una 150 piei de boi și 50 piei de vițel și cealaltă 180 piei de bou și 30 piei de vițel,

Nu vă pot cita, domnilor, lucrările efectuate la cele 4 f(i)erării, care se găsesc în orașul nostru, fiindcă nu sunt sigur dacă înapoiază trăsurile și căruțele care se angajează să le repare într-o stare mai bună decât aceea în care le-au primit.”

(*Arhivele Statului București, fond M.A.I.dos.165/1881 filele 282-*

296)

După ce domnitorul Al. I. Cuza a promulgat, la 20 septembrie 1864, Legea de organizare a Camerelor de Comerț, publicată în Monitorul Oficial nr. 220 din 2/14 octombrie 1864, fila 1021, denumirea instituției a fost schimbată, după Legea de organizare din 1886, în Camera de Comerț și Industrie.

Conform legii, Camera de Comerț și Industrie era instituție publică, având personalitate juridică, creată în scopul susținerii intereselor Camerelor de Industrie, fiind și organe consultative și administrative care să contribuie la progresul economic al țării.

Obligația camerelor de comerț și Industrie de a ține evidența firmelor individuale și sociale era reglementată prin legea pentru înființarea unui registru al Comerțului din 10 aprilie 1931.

Activitatea Secției Gorj a Camerei de Comerț și Industrie s-a desfășurat sub controlul instituției din Craiova.

Secția și-a desfășurat activitatea din 1926, până în anul 1949, când atribuțiile i-au fost preluate de Secția Comercială a Comitatului Provizoriu al județului Gorj.

În dezvoltarea activității meșteșugărești, Școlile de Meserii au avut un rol deosebit în pregătirea meseriașilor pentru practicarea meșteșugurilor.

Și în județul Gorj s-a manifestat interes pentru școlirea meseriașilor.

Astfel „în sesiunea din 25 octombrie 1877 a Consiliului județean Gorj se arată” necesitatea înființării școlilor de meserii, căci lipsa de meseriași se simte în toată țara”. Se solicită intervenția la Minister ca deocamdată să se primească la Școala de meserii din București și doi băieții din Gorj, ca în chipul acesta să se întindă meseriile” (Arhivele Statului București, fond M. A. I. inventar 315, dos. 204/1877, fila 44).

În județul Gorj prima consemnare, despre învățarea meseriei într-o școală, aparține lui C. Lianu, care, în „Monografia comunei Novaci-Gorj” (1935) se referea la predarea lucrului de mână la fete” în anul 1879.

Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice recomandă, prin Ordinul 11248/1881, atragerea spre școlile publice a femeilor și călugărițelor” cari și-au făcut nume prin țesături de tot felul, croitorie și chiar mode”, ca să învețe pe ele meșteșugul popular de ele știut

(vezi Filiala Gorj a Arhivelor statului, fondul Primăria Târgu-Jiu, dosar nr.2/1881, pag.14). Inițierea tinerelor fete în arta țesăturilor și cusăturilor s-a făcut la Târgu-Jiu începând cu anul 1899, la Școala profesională de fete.

În anul 1893, preotul Ion Popișteanu a înființat, în satul Ursoaia (com. Negomir) o școală de meserii, care a funcționat până în anul 1924.

Dintr-o inițiativă particulară a profesorului Iuliu Moisil, directorul Gimnaziului „Tudor Vladimirescu” din Târgu-Jiu, în anul 1900, a fost înființată Școala de ceramică.

Școala a funcționat în același local cu Gimnaziul” Tudor Vladimirescu”, unde a avut ateliere și cuptoarele de ars, până în anul 1916, când a fost evacuată de prefectură.

După reluarea cursurilor, în ianuarie 1919, Școala a funcționat în localurile închiriate în casele lui Mihail Mitrescu, din strada Unirii, nr. 84 și în casele Profirei Schileru, din strada Victoriei, nr. 93.

Școala a funcționat până la 1 septembrie 1925, când s-a unificat cu Școala Inferioară De Meserii din Comuna Vădeni, devenind secție a acesteia.

Funcționarea Școlilor de meserii a fost reglementată mai târziu prin Legea asupra învățământului profesional din 29 august 1901 și Regulamentul de aplicare a legii asupra învățământului profesional din 12 martie 1904.

Scopul acestor reglementări legale l-a constituit răspândirea industriei mici în sate, elevii dobândind cunoștințe și deprinderi necesare exercitării diferitelor meserii, în raport cu nevoile și resursele locale.

În anul 1901 situația meseriilor și numărul meseriașilor din județul Gorj și din orașul Târgu-Jiu se prezintă astfel:

Nr. crt	Meserii	Județul Gorj Populațiune: 162.690 locuitori			Orașul Târgu-Jiu Populațiune: 6.634 locuitori			Total
		Români	Străini	Evrei	Români	Străini	Evrei	
13	Cismari	42	1	-	41	3	-	134
15	Croitori	24	-	-	31	2	1	58
16	Cruceri	7	-	-	-	1	-	8
17	Curelari	1	-	-	4	7	-	12
19	Dogari (Butnari)	69	5	-	4	3	-	81
20	Dulgheri	126	2	-	-	15	-	143
21	Fierari	133	1	-	7	15	-	155
25	Lemnari	143	-	-	-	2	-	145
26	Lingurari	25	-	-	-	-	-	25
28	Olari	75	-	-	30	-	-	105
32	Potcovari	1	-	-	26	-	-	27
34	Rogojinari	1	-	-	-	-	-	1
35	Rotari	167	-	-	1	6	-	174
36	Sobari	18	-	-	13	-	-	31
38	Tăbăcari	4	-	-	-	12	-	16
40	Tâmplari, stoleri de mobile	2	1	-	4	11	1	19
41	Zidari	27	-	-	8	14	-	49
52	Frângieri	-	-	-	18	-	-	18
65	Sculptori în lemn	-	-	-	1	-	-	1
66	Șelari (șeidăcani)	-	-	-	-	4	-	4

Situația fabricilor care se bucurau de avantajele legii pentru încurajarea industriei naționale până la date de 1 septembrie 1901, se prezenta astfel:

Nr. crt.	Specificarea industriei	Firma	Localitatea	Capital lei	Nr. și data jurnalului Consiliului de Miniștrii care a acordat avantajele legii industriale	Privilegiile acordate	Data expirării privilegiilor acordate
26	Fabrică de cherestea	Ilie Miulescu	Târgu-Jiu, fostă în com. Vădeni	63390	No. 14 din 23 septembrie 1881		23 septembrie 1906
30	Fabrică de cherestea	Et. Famin	Com. Ohaba, jud. Gorj	146000	No. 7 din 14 octombrie 1892 No. 7 din 11 iunie 1893		14 octombrie 1907 11 iunie 1907
36	Fabrică de cherestea	Gr. Plada	Com. Novaci	60700	No. 7 din 19 octombrie 1893		18 august 1908
133	Fabrică de pielărie și tăbăcărie	Răsoiu Coman și Comșa	Târgu-Jiu	48670	No 5 din 27 ianuarie 1892		27 ianuarie 1892

Populația orașului Târgu-Jiu era, în 1901, de 6634 locuitori, în majoritate negustori și meseriași: abagii, tipografi, boiangii, cismari, dulgheri, olari și tăbăcari. Ei au fost uniți, la începutul secolului XX, prin strădania tipografului Nicu D. Miloșescu în Societatea „Meseriașul”, apoi în „Cooperativa Meseriilor Unite” din Târgu-Jiu.

În „Expunerea situației județului Gorj prezentată Consiliului General, în sesiunea ordinară a anului 1909, de Prefectura județului Gorj” apare consemnată situația meseriașilor din județ și din orașul Târgu Jiu, la 15 septembrie 1909: armurieri – 2 (în Gorj), din care în Târgu-Jiu – 2, abagii – 128 în Gorj (77 în Târgu-Jiu), boiangii 24 (12), bărbieri – 18 (18); brutari – 65(50), cismari - 186 (121), croitori – 98 (32), cojocari – 117 (10); ceasornicari – 13 (10), cofetari – 18 (10), cărămidari – 9 (8), dulgheri – 256 (29), dogari – 121 (8), fierari – 286 (23), vărari – 5 (3), lăutari – 116 (30), lumânărari – 19 (10), mecanici – 21 (21), modiste - 11 (9), olari – 229 (27), plăpumari – 4(4), rotari - 174 (11), perieri – 12 (12), tăbăcari – 34 (23), tinichigii – 30 (28), tipografi – 17 (17), tapișeri – 5 (5), tâmplari - 210 (39), zidari – 123 (62), zugravi – 61 (61).

În anul 1929, în Târgu Jiu, existau următoarele bresle de meseriași: a fierarilor, cismarilor, tipografilor, tâmplarilor, brutarilor, bărbierilor, tăbăcarilor, zidarilor, lemnarilor, dogarilor, croitorilor, boiangiilor, zugravilor.

(„Gorjanul” – nr. 19/ 15 – 20 ianuarie 1929, p. 3)

În anul 1930 micile ateliere meșteșugărești, slab dotate și cu producție scăzută, erau în număr de 1032, iar în cadrul lor lucrau 2 – 3 muncitori.

Pregătirea meseriașilor la școlile din județ s-a făcut simțită.

Meseriașii erau, după lege, beneficiari ai ocrotirilor sociale, atunci când rămâneau fără loc de muncă. Adresa către Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, prin care se solicită ajutor pentru 60 de meseriași, capi de familie, care au rămas fără lucru, datată 27 iulie 1934 este edificatoare în acest sens.

Între anii 1933 – 1938 s-a constatat o dezvoltare a industriei, mai ales după apariția legii din 1 august 1936, care încuraja înființarea de noi fabrici făcând să crească importanța burgheziei. S-a construit Fabrica de Țigarete, Fabrica de Confecții pentru Armată, Fabrica de Topire a Inului și Cânepii din Vădeni, Ateliere

Meșteșugărești, între care și cel de Țesut Covoare, înființat de Arethia Tătărescu, în cadrul Ligii Femeilor Gorjene, tăbăcării, fabrică produse refractare, unități de industrie alimentară.

Industrializarea masivă a Gorjului: mineritul (în zonele Motru, Rovinari și Albeni), energetica (termocentralele Rovinari și Turceni), extracția și prelucrarea petrolului (Țicleni, Târgu- Cărbunești, Stoina, Turburea), fabricile și uzinele (de la Târgu Jiu și Sadu), a cauzat exodul populației de la sat spre oraș.

Întrucât majoritatea celor care s-au încadrat în industrie erau și pricepuți meșteșugari, s-a ajuns la o diminuare a producției meșteșugărești la sate.

Practicarea meșteșugurilor a fost descurajată și de cerința pieței, în scădere, în condițiile pătrunderii bunurilor mai ieftine, produse industrial.

Aceste aspecte au făcut să scadă și interesul tinerilor pentru meseriile înaintașilor lor.

Actualmente, instruirea lor se mai face în cadrul cercurilor Școlii Populare de Arte și Meserii Târgu Jiu, în speranța că oamenii satelor își vor găsi meseriașii de care vor avea nevoie.